

LAUSUNTOYHTEENVETO, HALLITUKSEN ESITYSLUONNOS EDUSKUNNALLE LAEIKSI PERUSOPETUSLAIN, AMMATILLISESTA KOULUTUKSESTA ANNETUN LAIN JA LUKIOLAIN MUUTTAMISESTA

1. Lausuntokierros ja saadut lausunnot

Hallituksen esitysluonnos eduskunnalle laeiksi perusopetuslain, ammatillisesta koulutuksesta annetun lain ja lukiolain muuttamisesta oli lausuntokierroksella 4.5.-11.6.2021. Lausuntopyyntö lähetettiin keskeisille sidosryhmille, jonka lisäksi myös muut tahot ovat voineet jättää lausuntonsa lausuntopalvelu.fi-portaalissa. Lausuntoja annettiin kaikkiaan 54 kappaletta, jonka lisäksi yksi lausunto annettiin lausuntokierroksen päättymisen jälkeen.

Lausunnon antoivat: Aineopettajaliitto AOL ry, Akava ry, Ammattiosaamisen kehittämissyhdistys AMKE ry, Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia, Elinkeinoelämän keskusliitto EK, Finlands svenska lärarförbund FSL, Finlands Svenska Skolungdomsförbund FSS rf, Harjulan setlementti ry, Helsingin hallinto-oikeus, Helsingin kaupunki, Hämeenlinnan hallinto-oikeus, Invalidiliitto ry, Itä-Suomen aluehallintovirasto (Etelä-Suomen, Itä-Suomen, Pohjois-Suomen, Länsi-Suomen, Länsi- ja Sisä-Suomen ja Lapin aluehallintoviraston yhteinen lausunto), Itä-Suomen hallinto-oikeus, Koulukuraattorit ry, Kuurojen Liitto ry, Lahden kaupunki, Lapsiasiavaltuutetun toimisto, Oikeuskanslerinvirasto, oikeusministeriö, Opetusalan ammattijärjestö OAJ ry, Opetushallitus, Pohjois-Savon kiusaamisen ehkäisyn työryhmä, Pohjois-Suomen hallinto-oikeus, Poliisihallitus, Pääkaupunkiseudun ateistit ry, SAK ry, SAMS - Samarbetsförbundet kring funktionshinder rf, Sivistystyönantajat ry, Sosiaali- ja terveysministeriö, Sosiaali- ja terveysministeriö - Vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunta VANE, Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia, STTK ry, Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto - SAKKI ry, Suomen Kansanopistoyhdistys, Suomen Kuntaliitto ry, Suomen Lukiolaisten Liitto, Suomen nuorisovaltuustojen kattojärjestö Allianssi ry, Suomen Nuorisovaltuustojen Liitto ry, Suomen Opiskelija-Allianssi -OSKU ry, Suomen Opiskelijakuntien liitto SAMOK ry, Suomen Oppisopimusosaajat ry, Suomen Psykologiliitto, Suomen Rehtorit ry, Suomen Vanhempainliitto ry, Suomen Yrittäjät, Svenska Finlands folkting, Syyttäjälaitos, Tampereen kaupunki, Turun hallinto-oikeus, Vammaisfoorumi ry, Vantaan kaupunki ja Yksityiskoulujen Liitto ry. *Lisäksi* lausuntokierroksen päättymisen jälkeen lausuntonsa jätti valtiovarainministeriö ja yksityishenkilö.

2. Yleisiä huomioita

Suuri osa lausunnonantajista piti esitystä ja sen tavoitteita kannatettavina tai pääosin kannatettavina. Useissa lausunnoissa korostettiin kiusaamiseen ja häirintään puuttuvien toimenpiteiden tärkeyttä sekä kiusaamisen vaikutuksia nuorten hyvinvointiin. Mielipiteitä lausunnoissa jakoi erityisesti ammatillisesta koulutuksesta annettuun lakiin ja lukiolakiin esitetty muutos, jonka mukaan rehtori ei voisi päättää oppivelvollisen opiskelijan

määräaikaisesta erottamisesta oppilaitoksesta. Lausunnoissa tuotiin esiin myös muutos- ja täsmennysehdotuksia ehdotettuihin säännöksiin sekä annettiin teknislouenteisia ja kielellisiä huomioita. Seuraavaksi käydään läpi keskeisiä huomioita aiheittain ryhmiteltynä.

3. Lapsen edun ensisijaisuus

Perusopetuslakiin, ammatillisesta koulutuksesta annettuun lakiin ja lukiolakiin ehdotettua lisäystä lapsen edun ensisijaisuudesta kannatettiin lausunnoissa suurilta osin ja se nähtiin tärkeänä. Iso osa lausunnonantajista kuitenkin katsoi, että lapsen edun käsite tulisi avata esityksessä tarkemmin kertomalla, mitä lapsen edun ensisijaisuus käytännössä tarkoittaa ja missä tilanteissa se tulisi ottaa huomioon. Aluehallintovirastot katsoivat yhteislausunnossaan kuitenkin, että lapsen edun ensisijaisuuden merkitys sekä sitä koskeva sisällöllinen tulkinta on haastava avata tarkasti säädöstasolla. Lausunnon mukaan harkinta on jo nyt kuvattu varsin kattavasti perusopetuslain 3 a §:n säännöskohtaisissa perusteluissa. Lisäsehdotuksina Kuurojen Liitto ry katsoi, että lapsen edun käsitteen rinnalle tulisi nostaa YK:n vammaissopimuksen merkitys ja sen myötä myös vammaisuuden ja inklusion käsitteiden merkitys. Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia esitti täydennysehdotuksena maininnan velvollisuudesta käyttää tarvittaessa lastensuojelulain (417/2007) 25 §:n mukaista ilmoitusvelvollisuutta. Suomen Kuntaliitto ry toi lausunnossaan esille, onko lapsen etua koskevan monitulkintaisen periaatteen kirjaaminen yleissääntelyyn alun perinkään tarpeellista, ottaen huomioon, että muutkin oikeudelliset periaatteet ovat koulutuksen alalla merkittäviä.

4. Oppilaan ja opiskelijan velvollisuudet

Perusopetuslain 35 §:n, ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 94 §:n ja lukiolain 30 §:n mukaiset oppilaan ja opiskelijan velvollisuudet nähtiin pitkälti kannatettavina ja perusteltuina lisäyksinä. Oikeuskanslerinvirasto totesi lausunnossaan, että nimenomaisen velvoitteen olla kiusaamatta muita ulottaminen myös perusopetuksen piirissä oleviin oppilaisiin on periaatteellisesti merkittävä. Ehdotuksen katsottiin myös yhtenäistävän ja edelleen täsmentävän eri koulutusmuotojen sääntelyä, mitä voitiin pitää kannatettavana. Muutamissa lausunnoissa korostettiin kuitenkin, että velvollisuudet on tehtävä oppilaille ja opiskelijoille hyvin selkeiksi, jottei jää tulkinnanvaraisuutta. Esimerkiksi Suomen Lukiolaisten Liitto katsoi, että haasteeksi voi osoittautua ohjeistuksien ja toimintatapojen puutteellinen selkeys opiskelijoille, minkä vuoksi opiskelijoiden on oltava täysin tietoisia oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan. Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto – SAKKI ry toi lausunnossaan ilmi myös, ettei kaikki kiusaaminen tapahdu opiskelijoiden toimesta, vaan myös opettajat voivat kiusata. Tältä osin muutoksissa pitäisi lausunnon mukaan huomioida myös opettajien tekemä kiusaaminen. Teknislouenteisena huomiona Suomen rehtorit ry nosti esille myös perusopetuslain 35 §:n terminologian. Sana oppilaitosyhteisö tulisi korvata sanalla kouluyhteisö.

5. Opettajan ja rehtorin ilmoitusvelvollisuus

Ammatillisesta koulutuksesta annettuun lakiin ja lukiolakiin ehdotettu lisäys opettajan ja rehtorin velvollisuudesta ilmoittaa tietoonsa tulleesta oppilaitoksessa tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta tai väkivallasta niihin syyllistyneen ja niiden kohteena olevan opiskelijan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle nähtiin lähtökohtaisesti kannatettavana lisäyksenä. Yhdessä lausunnossa katsottiin, että ilmoitusvelvollisuus jää tulkinnanvaraiseksi sen osalta, koskeeko velvollisuus myös aiemmin tapahtuneita tilanteita, vai ainoastaan tuoreita tapauksia ja sisältääkö ilmoitusvelvollisuus myös selvitysvelvollisuuden. Myös koulumatkan käsitettä ehdotettiin täsmennettäväksi tulisi täsmentää samoin kuin häirinnän ja kiusaamisen käsite. Moni lausunnonantaja katsoi taas, että muutosta on tulkittava siten, että se käsittää ainoastaan ilmoitusvelvollisuuden. Perusteluita tulisi lausuntojen mukaan tuoda selkeämmin esille, ettei muutos lisää rehtorin tai opettajan vastuuta eikä toimivaltaa koulumatkojen osalta. Tällaisen lausunnon antoivat esimerkiksi Opetusalan Ammattijärjestö OAJ, Suomen Rehtorit ry sekä Finlands Svenska Lärarförbund FSL.

Muilta osin huomioina nostettiin esiin ehdotuksen kattavan vain alaikäiset, minkä lisäksi myös täysi-ikäiset tulisi huomioida (Suomen Lukiolaisten Liitto). Suomen Lukiolaisten Liitto katsoi myös, että opiskelijan kanssa tulisi keskustella ennen yhteydenottoa huoltajaan, minkä lisäksi säännöksen tulisi kattaa myös syrjintä. Suomen Opiskelija-Allianssi OSKU ry katsoi, että ammatillisesta koulutuksesta annetun lain osalta säännöksen tulisi kattaa myös työssäoppimispaikalla tapahtuva häirintä, kiusaaminen ja väkivalta tai muulla tavoin huomioida ammatillisten opiskelijoiden toiminta myös muualla kuin suoraan koulumatkalla tai oppilaitoksissa. Suomen Kansanopistoyhdistys katsoi, että ilmoitusvelvollisuuden tulisi koskea myös oppivelvollisten vapaan sivistystyön koulutusta kansanopistoissa. Lahden kaupunki esitti, että säännöksissä tulisi asettaa opetushenkilöstöön kuuluville ilmoitusvelvollisuuden lisäksi velvollisuus puuttua kiusaamiseen.

6. Kurinpito

6.1. Rehtorin toimivalta

Ammatillisesta koulutuksesta annettuun lakiin sekä lukiolakiin ehdotettu muutos, jonka mukaan rehtorilla ei olisi toimivaltaa päättää oppivelvollisen opiskelijan määräaikaisesta erottamisesta oppilaitoksesta jakoi selvästi lausunnonantajien mielipiteet. Osa lausunnonantajista kannatti ehdotusta ja katsoi muutoksen olevan hyvä. Esimerkiksi Vantaan kaupunki katsoi, että opiskelijan oikeusturvan kannalta erottamispäätöksen tekijänä monijäseninen toimielin olisi parempi vaihtoehto kuin pelkästään rehtori. Oikeusministeriö totesi muutoksen vastaavan perusopetuslain 36 a §:n 7 momenttia ja olevan perusteltu. Suomen Vanhempainliitto ry totesi muutosta puoltavassa lausunnossaan lisäksi, että monijäsenisen toimielimen osalta olisi tärkeää, että mukana olisi sosiaalihuollon edustaja, jolloin myös perheen tukeen voitaisiin vastata tarvittaessa.

Moni lausunnonantajista kuitenkin vastusti ehdotusta. Esimerkiksi Suomen Rehtorit ry:n lausunnossa todettiin, että toisella asteella opiskelevat ovat rikosoikeudellisessa vastuussa toiminnastaan ja opintojen loppuvaiheessa jo 18-vuotiaita. Määräaikainen erottaminen ei

lausunnon mukaansa edellyttäisi monijäsenistä toimielintä, eikä myöskään esityksen perusteluissa tuotu esille, että nykyinen käytäntö olisi vaarantanut opiskelijoiden opintojen suorittamista tai loukannut heidän oikeuksiaan. Osassa lausunnoista tuotiin esille myös monijäsenisen toimielimen kutsumiseen liittyviä haasteita, kuten hitaus (mm. Koulukuraattorit ry), sekä se, ettei monijäseninen toimielin aina ole opiskelijan edun mukainen (mm. Opetusalan Ammattijärjestö OAJ). Myös Ammattiosaamisen kehittämissyhdystys AMKE ry korosti lausunnossaan, että muutoksesta huolimatta päätös erottamisesta tulee tarvittaessa kyetä tekemään nopeasti tilanteissa, joissa opiskelijan käytös on vaaraksi muille. Ehdotusta vastustivat lisäksi myös muun muassa Akava ry, Finlands Svenska Lärarförbund FSL, Suomen Kuntaliitto ry sekä Sivistystyönantajat ry.

6.2. Opetuksesta epääminen

Perusopetuslain epäämistä koskevan ajan laajentamista koskemaan jäljellä olevan päivän lisäksi myös seuraavaa päivää pidettiin lähtökohtaisesti kannatettavana. Osa lausunnonantajista nosti kuitenkin esiin, ettei säännös ole muutoksen jälkeenkään yhtäläinen ammatillisesta koulutuksesta annetun lain ja lukiolain säännösten kanssa. Muun muassa Suomen Kuntaliitto ry ja Opetushallitus katsoivat, ettei eroavaisuutta ole perusteltu tarpeeksi kattavasti esityksen perusteluissa. Myös oikeusministeriö kiinnitti lausunnossaan huomiota säännösten toisistaan poikkeavuuteen erityisesti oppivelvollisten yhdenvertaisuuden näkökulmasta. Oikeuskanslerinvirasto katsoi perusopetuksen piiriin kuuluvien oppilaiden ikään nähden opetuksesta epäämisen lyhyemmän keston olevan perusteltu, vaikkakin oikeuskanslerinvirasto näki toisaalta ensiarvoisen tärkeänä, että myös perusopetuksessa saadaan käyttöön keino evätä häiritsevästi käyttäytyvältä oppilaalta opetus pidemmäksi aikaa kuin vain kuluvan työpäivän ajaksi.

Moni lausunnonantaja katsoi, että epäämisoikeus olisi laajentamisesta huolimatta edelleen liian lyhyt silloin, kun kyseessä on vakava tai törkeä kiusaaminen taikka väkivaltatapaus. Lausunnoissa ehdotettiin laajasti perusopetuslain epäämistä koskevan säännöksen pidentämistä kolmeen päivään vastaamaan ammatillisesta koulutuksesta annetun lain ja lukiolain säännöksiä. Perusteluissa toistui huomio, jonka mukaan oppilashuollon palvelut sekä opetukseen palaamiseen liittyvät tukitoimet vaativat käytännössä enemmän aikaa, jotta ne voidaan nykyresursseilla toimeenpanna. Lisäksi lausunnoissa tuotiin esille opetuksen epäämiseen liittyvät vastuukysymykset. Esimerkiksi Opetusalan Ammattijärjestö OAJ sekä Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia katsovat, että jatkovalmistelussa tulisi huomioida ja täsmentää perusopetuslain 36 h §:n osalta se, kuinka epäämistilanteissa oppilaan poistaminen ja valvonta toteutetaan.

Ehdotusta perusopetuksen ja toisen asteen säännösten täsmentämisestä tukitoimenpiteiden ja opetukseen palaamiseksi tehtävän suunnitelman osalta pidettiin pääasiassa hyvänä. Lausunnoissa toistui tältä osin kuitenkin erilaisia täsmennysehdotuksia. Säännöksistä tulisi lausuntojen mukaan ilmetä, missä ajassa oppilaalle tai opiskelijalle on järjestettävä mahdollisuus keskustella oppilashuollon psykologin tai kuraattorin kanssa. Opetusalan Ammattijärjestö OAJ katsoi, että säännöstä tulisi täsmentää myös siten, että opiskeluhuollon ammattihenkilöillä olisi velvollisuus priorisoida ajankäyttönsä ja työnsä siten, että mahdollisuus keskusteluun järjestyy ennen epäämisen päättymistä. Myös opetukseen

palaamiseksi tehtävän suunnitelman osalta täsmennystä toivottiin sen osalta, kuka suunnitelman laatii ja miten se on laadittava. Osa lausunnonantajista katsoi myös, että tilanteissa, joissa osallistuminen opetukseen evätään vain jäljellä olevan päivän ajaksi, suunnitelman laatiminen vaikuttaa ylimitoitetulta. Helsingin kaupunki katsoi myös, että toisen asteen osalta tilanteissa, joissa opiskelijalta evätään osallistuminen opetukseen, päivitettäisiin opiskelijan henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma sen sijaan, että laadittaisiin erillinen suunnitelma. Suomen Kuntaliitto ry ei toisaalta myöskään kokenut suunnitelman laatimista välttämättömänä. Oikeusministeriö katsoi lisäksi, että ehdotusten suhdetta muuhun oppilashuoltoon olisi hyvä selostaa esityksessä, sen vaikuttaessa osittain päällekkäiseltä. Osa lausunnonantajista oli myös sitä mieltä, että ehdotetut säännökset tulisi tehdä oppilas- ja opiskelijahuoltolakiin esityksessä ehdotettujen lakien sijasta.

Muina huomioina muutoksista esitettiin esimerkiksi mahdollisuutta keskustella oppilashuollon psykologin tai kuraattorin sijasta myös muun tukiverkoston kuuluvan ammattilaisen kanssa, sekä tarve varmistaa myös ruotsinkielisten opiskelijahuoltohenkilöstön saatavuus (Svenska Finlands Folkting). Osassa lausunnoista nostettiin huolena esille myös sote-uudistuksen yhteydessä opiskeluhuollon koulupsykologien ja kuraattorien palveluiden siirtyminen hyvinvointialueille. Uhkana nähtiin palveluiden vieminen liian kauaksi nuorista. Lausunnoissa nostettiin esiin toisaalta myös kiusaamisen uhriksi joutuneen tarve erilaisiin tukitoimiin. Suomen Psykologiliitto ry totesi myös, että opiskeluhuollon palvelujen nostaminen esille puhuttaessa kurinpitotoimista voi aiheuttaa opiskeluhuollon roolin sekoittumisen kurinpitotoimiin, mikä voidaan nähdä opiskeluhuollollisten tukitoimien onnistumisen kannalta huono asia. Psykologiliitto korostaakin, että opiskeluhuollon psykologin vastaanottopalvelu on aina opiskelijalle vapaaehtoista. Lisäksi oikeuskanslerinvirasto esittää teknisenä huomiona perusopetuslain 36 h §:n, josta ei käy ilmi, että opetuksen epääminen 36 §:n 3 momentin nojalla olisi mahdollista myös seuraavan työpäivän ajaksi. Tätä tulisi valmistelussa täsmentää.

7. Kaksoisrangaistavuuden kieltö

Ehdotusta kurinpitomenettelyn suhdetta syytteen vireilläoloon ja tuomioistuimen ratkaisuun koskevien säännösten kumoamisesta kannatti suurin osa lausunnonantajista. Muun muassa Poliisihallitus ja Itä-Suomen hallinto-oikeus totesivat muutoksen selkeyttävän oikeustilaa. Oikeusministeriö piti perusteltuna esityksessä omaksuttua lähtökohtaa, jonka mukaan myös määräaikainen erottaminen on katsottava luonteeltaan kurinpidolliseksi turvaamistoimeksi, eikä sitä tule käyttää rangaistusluonteisena seuraamuksena. Myös Oikeuskanslerinvirasto yhtyi esityksessä esitettyihin johtopäätöksiin ja katsoi, ettei säännösten kumoamiselle ole laillisuusvalvonnan näkökulmasta estettä. Moni lausunnonantaja piti myös terminologista muutosta kurinpitorangeistuksen muuttamisesta kurinpitotoimeksi perusteltuna muutoksena.

Erilaista näkökulmaa edusti aluehallintovirastojen yhteislausunto. Aluehallintovirastot katsoivat, että määräaikaisen erottamisen luokittelu turvaamistoimeksi on ongelmallinen. Määräaikainen erottaminen on lausunnon mukaan useimmissa tapauksissa katsottava sellaiseksi rangaistuksen luonteiseksi seuraamukseksi, joka on kaksoisrangaistuksen kiellon piirissä. Aluehallintovirastot esittävätkin, että kumoamisen sijasta säännöksiä (perusopetuslain 36 c §, lukiolain 44 § ja ammatillisesta koulutuksesta

annetun lain 88 §) täsmennettäisiin koskemaan vain määräaikaista erottamista ja mahdollisesti asuntolasta erottamista. Lisäksi kumottavaksi ehdotettujen pykälien 3 momentin viimeistä virke tulisi poistaa kokonaan tai täsmentää siten, että siitä käy ilmi, millaisissa tilanteissa määräaikaista erottamista voidaan käyttää turvaamistoimenä. Ehdotettua sääntelyä vasten arvioiden aluehallintovirastot näkivät ongelmallisena myös lukiolain 41 § 4 momentin opiskelusta pidättämisestä. Vastaava säännös poistui ammatillisesta koulutuksesta annetusta laista jo vuoden 2012 alusta.

Oikeusministeriö huomautti lausunnossaan lisäksi, ettei säätämisyjärjestysperusteluissa tehty arvio vastaa täysin säännöskohtaisissa perusteluissa tehtyä arviota. Teknisinä huomioina oikeusministeriö huomauttaa esityksessä käytetyn kaksoisrangaistavuudesta kahta eri termiä, mitkä tulisi yhdenmukaistaa. Oikeusministeriö korostaa myös, ettei sääntely tarkoita, että kaksoisrangaistavuuden kielto kumottaisiin oppilaitoksissa tapahtuvan toiminnan osalta. Myös Itä-Suomen hallinto-oikeus huomauttaa, että kuten perustuslakivaliokunta on todennut, edelleen tapauskohtaisesti voisi tulla arvioitavaksi kurinpitotoimen soveltuvuus *ne bis in idem*-säännön soveltamisalaan, minkä vuoksi säätäminen tällaista tilannetta varten ei olisi tarkoituksenmukaista.

8. Muutoksenhaku

Muutoksenhaun osalta lausunnoissa korostettiin selkeyden tärkeyttä. Osa lausunnonantajista koki säännösten olevan osittain epäselkeitä ja kaipaavan selvennystä. Esimerkiksi Akava ry katsoi, että muutoksenhakukelpoista päätöstä edellyttäviä säännöksiä tulisi täsmentää siten, että niistä käy selvästi ilmi, milloin muutosta haetaan esimerkiksi kuntalain mukaan ja milloin oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain mukaisesta päätöksestä valitetaan hallinto-oikeuteen. Suomen Kuntaliitto ry taas katsoi, että perusteluja tulisi täsmentää perusopetuslain 42 a §:n ja lukiolain 50 §:n osalta. Pohjois-Suomen hallinto-oikeus toi lausunnossaan esille, että perusopetuslakiin ja lukiolakiin ehdotettujen muutoksenhakupykäliden sanamuoto huomioon ottaen viranomaiselle tulee todennäköisesti vaikeuksia tunnistaa sitä, että lakimuutosten jälkeenkin on tarkoitus edelleen säilyttää mahdollisuus hakea muutosta kuntalaissa säädettyssä järjestyksessä muita kuin yksittäisen oppilaan asioita koskeviin, ylemmän tason viranomaispäätöksiin.

Oikeusministeriö katsoi lausunnossaan, että perusopetuslain 42 a §:n 1 momentin ensimmäisen virke (samoin kuin lukiolain 50 §) näyttäisi olevan tarpeeton, sillä ne ovat päällekkäisiä yleislain kanssa. Perusopetuslain 42 b §:n ja lukiolain 51 §:n osalta voisi lisäksi oikeusministeriön mukaan selventää sitä, mitä päätöksiä vielä jää pykälä ulkopuolelle ja yleislain mukaisen valitusajan soveltamisalaan. Monessa lausunnossa katsottiin myös, että muutoksenhakuajat tulisi yhtenäistää kestoaltaan 30 päivän pituisiksi. Otsikkotason muutos muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen jakoi lausunnonantajien mielipiteet. Esimerkiksi Helsingin hallinto-oikeus piti otsikointia onnistuneena, kun taas muun muassa Turun hallinto-oikeus katsoi hallintotuomioistuimen aiheuttavan terminä sekaannusta. Turun hallinto-oikeus katsoi, että koska lakien mukaan valitus tehdään hallinto-oikeuteen, olisi oikea termi käyttää hallinto-oikeutta. Useissa lausunnoissa korostettiin lisäksi muutoksenhaun ohjeistuksen selkeyden tärkeyttä. Esimerkiksi Itä-Suomen hallinto-oikeus totesi, että mikäli muutokset

tehdään, tulee opetuksen ja koulutuksen järjestäjien laatia uudet muutoksenhakuohjeet hyvin huolellisesti.

Valtiovarainministeriön lausunnossa kiinnitettiin huomiota siihen, että perusopetuslain 17 §:n mukainen erityisen tuen päätökseen liittyvää muutoksenhaun tulkintakäytäntöä tulisi päivittää. Erityisen tuen päätöksen muutoksenhakua on tulkittu käytännössä siten, että esimerkiksi avustajapalvelua koskevasta päätöksestä valitetaan hallinto- oikeuteen, vaikka se tehtäisiin perusopetuslain 17 §:n mukaisesti erityisen tuen päätöksen yhteydessä. Yksilön oikeusturvan toteutumisen kannalta ei ole perusteltua, että erityistä tukea koskevan päätöksen muutoksenhaku jakaantuu kahdelle muutoksenhakuviran-omaiselle.

9. Muut huomiot

Lausunnoissa tuotiin toistuvasti ilmi myös kiusaamisen uhrin asema ja tukitoimenpidetarpeet. Moni katsoi, että myös kiusaamisen uhrille on tärkeää kohdentaa erilaisia tukitoimenpiteitä, kuten keskusteluapua ja tilanteen tehostettua seurantaa. Osa katsoi myös, että esityksessä olisi voitu kaiken kaikkiaan kiinnittää enemmän huomiota kiusaamisen kohteeksi joutuneen lapsen ja nuoren asemaan. Moni lausunnonantaja toivoi myös, että esityksessä asetettaisiin opetushenkilöstölle nimenomainen velvollisuus puuttua kiusaamiseen. Toinen toistuvasti esiintynyt huomio lausunnoissa oli vammaisten lasten ja nuorten asema. Lausunnoissa korostettiin esimerkiksi vammaisten lasten ja nuorten olevan alttiimpia koulukiusaamiselle ja häirinnän kokemiselle. Moni katsoi, että esityksessä olisi voitu paikoittain huomioida kattavammin vammaiset lapset ja nuoret. Esimerkiksi Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia totesi, että jatkovalmistelussa esitysluonnosta tulee tarkastella myös vammaisten yleissopimuksen asettamien velvoitteiden valossa.

Muina huomioina Suomen Psykologiliitto ry totesi, että opiskeluhuollon psykologien ja kuraattorien osaamista on tärkeää hyödyntää jo ennen tilanteiden kärjistymistä. Heidän osaamistaan olisi tärkeää hyödyntää kouluyhteisössä niin, että tuetaan sosiaalisia suhteita ja ehkäistään kiusaamista. Lausunnoissa toistui myös huomio, jonka mukaan esityksessä käytetty termi ”oppilaan opettaja” tulisi korvata termillä ”koulun opettaja”. Lisäksi lausunnoissa tuotiin esille jonkin verran esityksen kielellisiä korjaustarpeita.

10. Huomiot perusopetusasetuksen ehdotetuista muutoksista

Opetus- ja kulttuuriministeriö antoi perusopetusasetuksen asetusluonnoksen lausunnoille 4.5–11.6.2021 luonnoksen hallituksen esitykseksi laeiksi perusopetuslain, ammatillisesta koulutuksesta annetun lain ja lukiolain muuttamisesta yhteydessä.

Ehdotusta rehtorin toimivallan laajentamisesta esitetyllä tavalla kannatettiin. Opetusalan ammattijärjestö OAJ ry:n ja Suomen rehtorit ry:n lausunnoissa ehdotettua muotoilua ”*oppilaan opettaja tai rehtori*” pidettiin ongelmallisena. Esimerkiksi Suomen Rehtorit toi lausunnossaan ja kuulemisessaan esiin, että kouluissa on lukuisia tilanteita, esimerkiksi välituntivalvontojen yhteydessä, joissa päätösvalta tarvitaan tilanteessa paikalla olevalle opettajalle. Näissä tilanteissa läsnä oleva opettaja ei olisi toimivaltainen, jos hän ei olisi oppilaan opettaja. Lausuntopalautteen tuotiin esille, että päätösvalan laajentaminen tulisi koskea myös apulaisrehtoria silloinkin. Suomen Rehtoreiden ry:n lausunnossa tuotiin myös esiin, että ehdotettu muutos ei edellytä toimeenpanon

tukea ja, että mahdollisimman pikainen voimaantulon katsottiin lausunnossa tukevan koulutyön järjestämistä.